

Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület - Hungarian Copyright Forum Association

info@mszjf.hu

**Dr. Zombor Ferenc részére
Helyettes Államtitkár**

**Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium
EU és Nemzetközi Együttműködésért Felelős Helyettes Államtitkárság**

Tárgy: Egyes szellemi tulajdonra vonatkozó jogszabályok módosítása

Budapest, 2011. október 11.

Tisztelt Államtitkár Úr!

Köszönjük, hogy véleményezésre megküldte a Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesületnek (a továbbiakban: Egyesület) az „*egyes szellemi tulajdonjogra vonatkozó jogszabályok módosítása*” tárgyában készült, ugyanakkor az „*egyes iparjogvédelmi törvények módosításáról*” címet viselő tervezetet (a továbbiakban: „Tervezet”).

Előjáróban jelezni kívánjuk, hogy a Tervezetet 2011. október 10. napján 18:00 órakor kapta meg Egyesületünk oly módon, hogy észrevételeinket 2011. október 12-e 8:00 óráig küldjük meg. A rendelkezésünkre álló – az éjszakai órákat is beleszámítva – összesen 38 óra nyilvánvalóan tökéletesen alkalmatlan arra, hogy az Egyesület egy ilyen fontosságú jogszabálycsomagról átfogó véleményt adjon.

Tájékoztatjuk, hogy a rendelkezésre álló 38 óra alatt nem volt lehetséges egyesületi közgyűlést összehívni, ezért a Tervezettel kapcsolatos véleményt az Egyesület elnöksége készítette el. Mivel a kitűzött határidő alatt a Tervezet átfogó elemzését elkészíteni nem lehetett, ezért jelen levelünkben csupán egyes koncepcionális jelentőséggel bíró pontokra térünk ki.

1. A közös jogkezelés jogi monopóliumának megszüntetése

A Tervezet ismét célként tűzi ki a közös jogkezelésre vonatkozó jogi monopólium megszüntetését. A Tervezet véleményezésére adott alig egy napos határidő alatt nyilvánvalóan nem lehetséges egy jog- és a kultúrpolitikailag ilyen fontos változtatás átfogó véleményezése, ezért az alábbiakban e helyett az Egyesület által e tárgyban 2008-ban írt, és az igazságügyért felelős minisztérium számára megküldött véleményünket idézzük. A korábbi vélemény felidézése azért is indokolt, mivel a Tervezet nagymértékben támaszkodik a 2008-as koncepcióra, olyan új körülményre pedig 2008 óta nem derült fény, amely szükségessé tenné az egyesületi álláspont módosítását. Sőt, az Egyesület 2008-as álláspontjának megalapozottságát az is alátámasztja, hogy miközben a 2008-as jogalkotási terv háttérében elsősorban az Európai Bizottság által a jogi monopólium megszüntetése tárgyában Magyarországgal szemben kilátásba helyezett kötelezettségszegési eljárás állt, az eljárás megindításától az Európai Bizottság végül eltekintett.

„Az Egyesület nem tartja szerencsésnek a közös jogkezelésre vonatkozó törvényi monopólium felszámolását. Az Európai Bizottság hivatalos felszólítását indokolatlannak látja, olyannak, amire nincs megfelelő alap a közösségi szabályokban, ami egyoldalú versenyjogi megközelítésével a közös jogkezelés lényegének, funkcióinak és fontos társadalmi-kulturális szerepének a nem kellő ismeretét és

figyelmén kívül hagyását tükrözi, s aminek az elfogadása és a szerzői jogi törvény annak megfelelő módosítása működési zavarokat okozhat közös jogkezelési rendszerünkben. Az Egyesület úgy véli, hogy ez a változtatás senkinek – sem a jogosultaknak, sem a felhasználóknak, sem a közönségnek – nem áll igazán érdekében.

Igen kevés kivételtől eltekintve a közös jogkezelési rendszerek az egész világon úgy működnek, hogy egy adott országban egy adott jogosulti csoport adott jogának a kezelését egy szervezet végzi. Különösen áll ez az Európai Unió tagországaira. Annak az egy-két országnak a tapasztalatai pedig, ahol több szervezet működik párhuzamosan ugyanazoknak a jogoknak a kezelésére éppen azt mutatják, hogy ez alááshatja a rendszer hatékonyságát és megbízhatóságát, és növeli a működési költségeket mind a jogosultak, mind a felhasználók terhére. A „verseny” erőltetése ezen a területen eredményezheti a tarifák csökkenését, amivel az egyes társaságok a saját repertoárjukat próbálhatják vonzóbbá tenni a felhasználók számára. Ám ez a jogdíjbevételek olyan indokolatlan visszaesését eredményezheti, ami ellentétben áll a szerzői jogi védelem speciális társadalmi és kulturális politikai céljaival. Ha pedig a kisebb és párhuzamos repertoárok kezelésével járó fajlagos költségnövekedés ellensúlyozása vagy általában a „versenyképességnek” a költségszint szempontjából való növelése érdekében megpróbál bizonyos költségeket kiküszöbölni egy-egy társaság, ez általában csak a jogkezelés színvonalának és megbízhatóságának a kárára történhet. (Erre mutat annak az egy-két országnak a tapasztalata, ahol ilyen „verseny” kivételesen létezik; pl. a jogdíjfelosztáshoz szükséges felhasználási adatok megszerzésével járó költségek területén történő „megtakarítások” eredményeként szinte a lottósorsolás szintjére süllyed a felosztási rendszer, a helyett – ami joggal elvárható lenne – hogy a felosztási arányok minél inkább a tényleges felhasználáshoz igazodna).

Az Egyesület ezért leginkább azzal értene egyet, ha magyar kormány nem tenne eleget az Európai Bizottság indokolatlan követelésének, s megelégedne azzal, hogy, ahol ez szükségesnek látszik, további jogszabályi garanciákat vezessen be a közös jogkezelést végző szervezetek monopolhelyzetével való visszaélés lehetőségének a kiküszöbölésére, az egyes jogosulti csoportok egyesülési szabadságának a meglévő rendszeren belüli biztosítására, s a jogkezelés átláthatóságának a megőrzésére (amire vonatkozóan a tervezet tartalmaz is rendelkezéseket).

A kormány-előterjesztésből kitűnik, hogy a kormány nem kívánt ebben az ügyben szembehelyezkedni a Bizottság álláspontjával, és elvállalta a törvényi monopólium megszüntetését. Bizonyára szerepet játszott ebben a döntésben az a tény, hogy Európa – és a világ – többi országának elsöprő többségében nincs ilyen törvényi rendelkezés, de facto mégis kialakult a közös jogkezelő szervezetek monopóliuma. Nyilván erre épül az előterjesztésben tükröződő az a meggyőződés, hogy megfelelő garanciális szabályokkal törvényi monopólium nélkül is biztosítható a közös jogkezelés hatékonyságának a fenntarthatósága.

A tervezet ide vágó rendelkezései arra mutatnak, hogy megfelelő törekvés van ilyen garanciális szabályok beiktatására. Az Egyesület ezzel a törekvéssel egyetért, és a tervezett szabályozás jellegét és irányát általában olyannak látja, amelynek valóban az a célja, hogy a jogkezelési rendszer stabilitása és működőképessége a törvényi monopólium kiiktatásával se csökkenjen. Ebből a szempontból fontos szerepe lehet a meglévő közös jogkezelő szervezetek tapasztalatainak. Ezért azt javasolja az Egyesület, hogy a tervezet véglegesítése során messzemenően vegyék figyelembe a meglévő közös jogkezelő szervezeteknek az ezt a célt szolgáló észrevételeit.”

2. A közösségi jogdíjfelosztásra vonatkozó rendelkezések

A Tervezet újraszabályozza a jogdíjak szociális, kulturális célú felosztását, jelentősen szűkítve az ilyen célra felhasználható jogdíjhányadot, illetve fokozott hatósági felügyeleti eljárást rendel el a jogdíjak ilyen célú felhasználása tekintetében. Az Egyesület az Szjt. módosításáról szóló 2008-as egyeztetés során az alábbi álláspontot alakította ki ebben a kérdésben:

„Az Egyesület rámutat arra, hogy a jelenlegi körülmények között különösen fontos – az önkéntesség elvén és a közös jogkezelő szervezetek közötti megállapodáson alapuló – meglévő gyakorlat

fenntarthatóságának az ilyen módon való hangoztatása és biztosítása. Meglehetősen ismert tény, hogy bizonyos jogdíjak esetén – ilyenek például a felhasználás és a jogdíjbevétel jelentős részét kitevő „kisjogos” könnyűzenei díjak – a külföldi jogosultaknak járó díjak és a külföldről magyar jogosultaknak fizetendő díjak „mérlege” szempontunkból erősen negatív. Az érintett jogdíjakat kezelő közös jogkezelő szervezeteket tömörítő nemzetközi kormányközi szervezetek hagyományosan úgy próbálták enyhíteni az így előálló aránytalanságokat, hogy ajánlásaik, modell-megállapodásaik útján előmozdították a befolyó díjak egy részének a közösségi kulturális célokra vagy az alkotók szociális céljaira való kölcsönös felhasználhatóságát. Ez a „net-importer” országoknak kedvez, mint amilyen az említett könnyűzenei díjak esetében Magyarország is. Ugyanakkor, a domináns repertoárral rendelkező társaságok részéről, főleg az utóbbi időkben, olyan törekvés tapasztalható, hogy a kétoldalú megállapodások megkötése, illetve megújítása során megpróbálják a közösségi kulturális célokra fordítható hányadot az eddig elfogadott és a modell-megállapodásokban is tükröződő mérték alá szorítani vagy éppen kiküszöbölni. Aligha kell hangsúlyozni azt, hogy, miután ez a fizetési egyensúly romlásával és a hazai közösségi kulturális célokra fordítható összegek jelentős csökkenésével jár, aligha áll érdeünkben. (...)

Az Egyesület fenti álláspontját változatlanul fenntartja, hangsúlyozva, hogy a közösségi jogdíjfelosztás korlátjaként a Tervezetben megjelölt 5%-os (egyres esetekben 25%-os) korlátozásának hátrányos következményeit elsősorban a belföldi jogosultak fogják elszenvedni, míg előnyeiket elsősorban a külföldi jogosultak élvezhetik majd.

Megítélésünk szerint a jogosultak önkéntes elhatározásán alapuló egyesületi autonómia aránytalan korlátozását jelenti, hogy miközben a Tervezet szerint a közösségi jogdíjfelosztásra vonatkozó szabályzat (támogatási politika) hatályba lépése hatósági jóváhagyáshoz kötött, ha jól értjük, a közösségi jogdíjfelosztás körében minden egyes döntést magának a legfőbb szervnek kellene meghoznia, illetve, hogy az eseti döntések is önálló hatósági jóváhagyáshoz lennének kötöttek.

Elfogadható, közbenső megoldásnak tűnik, következésképpen konkrét javaslatunk is az, hogy a közös jogkezelő szervezet következő évi támogatási politikájának a meghatározása legyen a kultúráért felelős miniszter előzetes véleményéhez és az igazságügyért felelős miniszter jóváhagyásához kötve, míg a konkrét döntéseket (a jóváhagyott támogatáspolitikai keretei között) a szervezetek vezető testületei önállóan hozhassák meg.

A fentiek alapján javasoljuk, hogy a közösségi jogdíjfelosztásra vonatkozó szabályokról a jogalkotó csak részletes hatástanulmányok elkészítését követően, annak tapasztalatai alapján döntsön. Ha ilyen hatástanulmányok készítésére nincsen lehetőség, úgy javasoljuk, hogy a Tervezet részint növelje meg az ilyen célú jogdíjfelosztásra igénybe vehető százalékos keretet, részint adjon lehetőséget a kizárólagos jogok ellenértékeként beszedett jogdíjak tekintetében is a közösségi célok figyelembe vételére

3. Árva művek felhasználására vonatkozó szabályok módosítása

A Tervezet 32.§-a szerint a jövőben az árva művek felhasználásának engedélyezésére vonatkozó szabályokat a szerzői műveken túl a kapcsolódó jogi teljesítményekre is alkalmazni kell. Bár az Szjt. 57/A.§-a eddig csak a szerzői művek felhasználására tartalmazott különös rendelkezéseket, a vonatkozó végrehajtási rendelet annak tárgyi hatályát kiterjesztette az előadóművészi teljesítményekre is. Véleményünk szerint jelenleg nem indokolt a tárgyi hatályt tovább bővítő rendelkezést elfogadni.

A jelenlegi szabályozás valamennyi olyan esetet átfog, amelynek a jogosultja kizárólag természetes személy lehet. A most tervezett bővítés eredményeként azonban olyan jogosultak (rádiók, televíziók, hangfelvétel előállítók, filmelőállítók, adatbázis előállítók) is elveszítenék engedélyezési joguk egy részét, amelyek – jellemzően – jogi személyiséggel rendelkező, közhiteles és nyilvános hatósági nyilvántartásban szereplő vállalkozások, és ilyenként fogalmilag kizárt, hogy személyük vagy tartózkodási helyük ne legyen ismert.

Az említett vállalkozások ráadásul jellemzően a kulturális, illetve szerzői jogi piac professzionális szereplői, így védett teljesítményük felhasználásáról, vagy az attól való elzárkózásról is professzionális döntéseket hoznak. Ha a jogalkotó megteremti az említett teljesítmények felhasználásának hatósági módozatát, az olyan üzleti kockázatot jelent, amelynek „árát” a gazdasági vállalkozások vélhetően beépítik felhasználási szerződéseikbe, amely – szemben a Tervezet céljával – nem segíti elő a piac növekedését.

4. Kiegyensúlyozott szabályozás hiánya

Úgy véljük, hogy a jelenlegi módosítás alkalmas lehetne arra is, hogy megoldja a jogosultaknak a jogérvényesítés, ezen belül a jogdíjak beszedése terén felmerült néhány súlyos problémáját is. E problémák ma azt eredményezik, hogy miközben a jogérvényesítés növekvő költségekkel jár, a beszedett jogdíjak szintje a legtöbb jogdíjnem esetén csökken.

Úgy véljük, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala eredményeképp felhalmozódott az a tudásbázis, amely alapján elkészíthető egy valóban átfogó, kiegyensúlyozott módosítási csomag. A Magyar Szerzői Jogi Fórum, ahogy a múltban is, a jövőben is kész véleményével, javaslataival segítséget nyújtani a jogalkotás számára annak érdekében, hogy a szerzői jog társadalmi és kulturális céljai minél teljesebben érvényesülhessenek a XXI. század Magyarországn.

Tisztelettel:

az Egyesület elnöksége nevében

id. Dr. Ficsor Mihály
az Egyesület tiszteletbeli elnöke